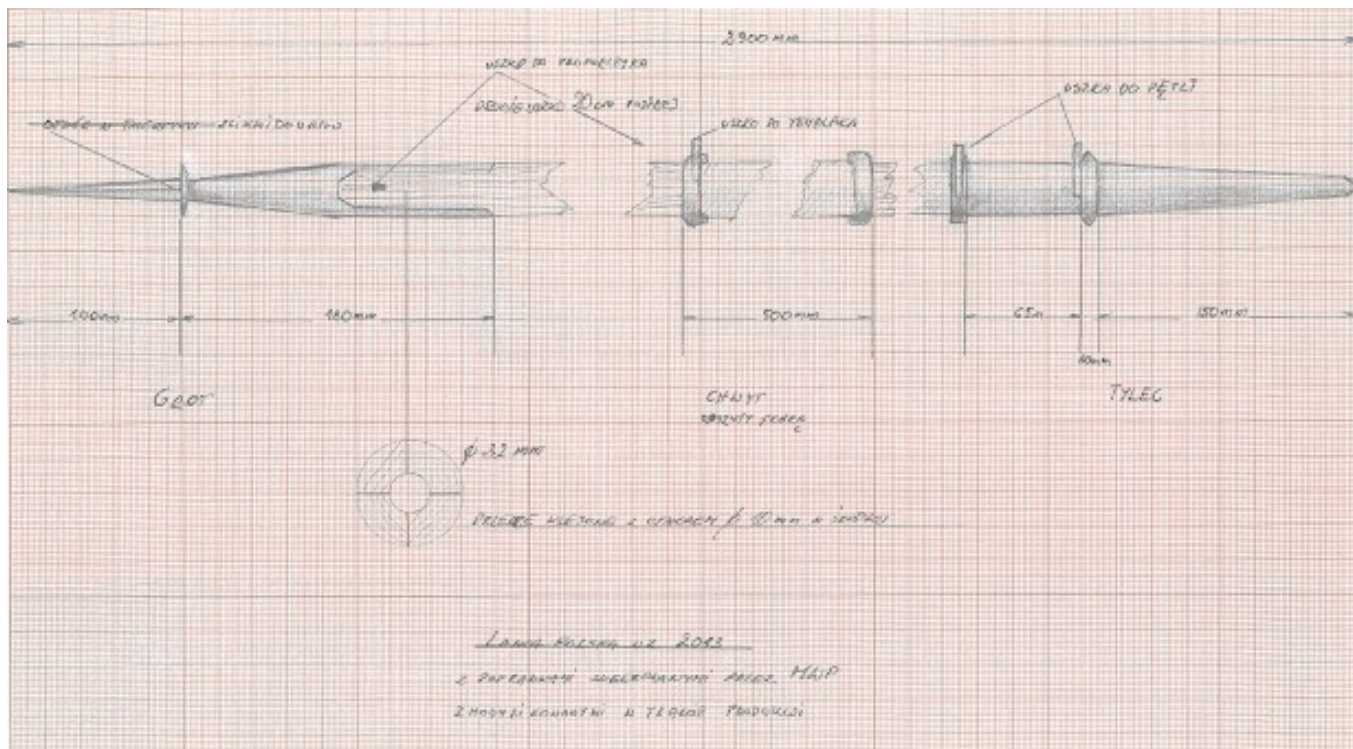

Polska lanca wz. 2013

Robert Woronowicz

W latach 2012 - 2014 kawaleria polska zyskała trzy nowe elementy:

- siodło kawalerskie wz. 36/2012
- polska lanca wz.2013
- "Regulamin Kawalerii. Musztra Pododdziałów Konno." Warszawa 2014.

Ponieważ byłem autorem tych elementów, przedstawię w trzech artykułach historię ich powstania. Zaczę od lancy, z którą występuje Szwadron Kawalerii WP.

Polska lanca wz. 2013

Szwadron Kawalerii WP (SKWP) został uzbrojony w lance wiosną 2001 r. Lance te nawiązywały w wyglądzie, wymiarach i konstrukcji do lancy francuskiej stalowej wz. 1913. Ich producentem był, już nieżyjący, Marek Gajewski, sędzia PZJ, jeden z animatorów Kawalerii Harcerskiej (patrz artykuł "Polskie lance XX i XXI w.w.", lanca nr 4). Szwadron otrzymał 28 tych lanc w darze od Stowarzyszenia Szwadron Jazdy RP.

W pierwszych 10 latach służby szwadron występował uzbrojony w lance jak kawaleria liniowa II RP, tzn. w broń tę wyposażona była pierwsza trójka każdej sekcji. W ciągu 10 lat wiele z nich uległo zużyciu z racji jakości i rodzaju materiałów, z jakich zostały wykonane.

W 2009 r. SKWP został podporządkowany Dowództwu Garnizonu Warszawa a w jego ramach batalionowi reprezentacyjnemu. Zadaniem pododdziału stało się towarzyszenie Prezydentowi RP oraz jego gościom, czyli pełnienie funkcji Szwadronu Przybocznego Prezydenta RP.

W związku z powyższym DGW rozpoczęło program zwiększenia stanu koni tak, aby Prezydentowi

mogły towarzyszyć – oprócz dowódcy, pocztu proporcowego i trębaczy – cztery sekcje ułanów. Powstał wówczas problem zaopatrzenia kawalerzystów w lance jako charakterystyczną broń polskiej jazdy będącą niejako jej znakiem rozpoznawczym.

W szwadronie przybocznym Prezydenta II RP w lancę uzbrojony był każdy ułan sekcji liniowej. Dzięki temu, wizualnie szwadron zyskiwał wyraźny trzeci wymiar – wysokość, którą wyznaczała furkocząca nad pododdziałem chmura proporczyków.

Efektu tego nie zapewniała natomiast obecność lanc tylko w pierwszych trójkach sekcji.

Towarzyszący Prezydentowi RP Szwadron Kawalerii WP w składzie: dowódca, poczet proporcowy, trębacze oraz cztery sekcje liniowe potrzebował 24 lance plus dwie zapasowe, czyli razem 26 lanc. Tymczasem ułanom pozostało 19 lanc, w tym kilka noszących ślady bojowego zużycia (zawody, treningi). Powstał więc problem, skąd i jakie lance pozyskać dla SKWP.

Wiosną 2013 r. po 12 latach służby w Szwadronie Kawalerii WP i awansie na rotmistrza zostałem skierowany do służby w Pionie Szkolenia DGW jako specjalista d/s kawalerii konnej.

Natychmiast po objęciu nowej funkcji zwróciłem uwagę przełożonych na powyższy problem.

Jako że w swojej dotychczasowej służbie nigdy nie mieli oni styczności z problemami pododdziału konnego, kwestia lanc nie była dotąd dostrzegana. W celu przedstawienia sytuacji przygotowałem następujące pismo:

Wydział Szkolenia Wojsk Warszawa, dnia04.2013 r.
Młodszy Specjalista
kpt. Robert WORONOWICZ

SZEF PIONU SZKOLENIA
DOWÓDZTWA GARNIZONU WARSZAWA

NOTATKA

DOTYCZY: CECHY UŻYTECZNOŚCI LANCY I SZABLI W SKWP

LANCA

- Estetyczny wygląd.

Lance będące obecnie na wyposażeniu SKWP wymagają częstego malowania wobec zużycia farby proszkowej, którą były pokryte. Zużyciu uległy również części skórzane – obszycia, temblaki i pętle. Żerdzie lanc są pogięte, ponieważ są wykonane z nieodpowiedniego materiału.

- Odporność na uderzenia i zgięcia.

Nie są produkowane obecnie tak mocno walcowane rurki stalowe, które zapewniłyby lancy sztywność taką, jaką miały lance francuskie wz. 1913.

Lanca podczas użycia na paradach, pokazach i zawodach kawaleryjskich narażona jest na działanie

Skórzany chwyt lancy i temblak

czynników mogących zgiąć jej żerdź, co wykazało 10-letnie doświadczenie. Prostowana ręcznie lanca nigdy nie wraca do stanu wyjściowego.

- Lanca nie powinna być zbyt ciężka.

Ciężar lancy podyktowany jest materiałem, z którego została wyprodukowana. Materiał dostępny obecnie daje nam lance cięższą od oryginału francuskiego o ok. 0,5 kg. To dużo przy broni o długości ok. 3m, którą włada się jedną ręką.

- Funkcjonalność.

Lancy używa ułan jadący na koniu. Na defiladach stępem (ale koń to żywe stworzenie i zawsze może zareagować w sposób nieoczekiwany na jakiś bodziec), na pokazach i zawodach w kłusie i galopie. Jesteśmy jedyną kawalerią na świecie, która kultuwyje bojowe władanie lancą (jak w XIX w.). Dlatego ważny jest ciężar lancy, jej długość i sztywność.

W XX – leciu międzywojennym kawaleria polska używała lanc przejętych po zaborcach oraz zakupionych we Francji. W 1929 r. było w użyciu siedem następujących typów lanc:
lance francuskie drewniane wz. 1823, tonkinowe wz. 1890, stalowe wz. 1913,
lance niemieckie drewniane i stalowe,
lance rosyjskie drewniane i stalowe.

Dane wg. „Naprawa broni ręcznej i maszynowej oraz przyborów”, tom V, część 4 „Szable i lance”; major inżynier Karol Ławacz, Warszawa 1929.

Najbardziej charakterystyczną lancą używaną przez kawalerię II RP była lanca francuska wz. 1913. Była to broń produkowana dla największej armii w Europie więc nie można mówić tu o kosztach produkcji w odniesieniu do czasów obecnych. Nikt w dzisiejszych czasach nie wykona za rozsądne pieniądze tak cienkiej i sztywnej rurki stalowej, dodatkowo ciągniętej w stożek w części grotowej (przesuwało to środek ciężkości lancy w kierunku tyłca, co z kolei zwiększało jej zasięg bez potrzeby zwiększanie długości całej lancy). Lanca ta była najlepszą lancą na uzbrojeniu kawalerii europejskich XX w.

Francuzi na pewno mają w magazynach te lance (używali ich do II Wojny Światowej).

Najlepszym rozwiązaniem problemu lanc byłoby zwrócenie się do Francuzów z prośbą o podarowanie zaprzyjaźnionej armii polskiej 50 oryginalnych lanc wz. 1913. Można powołać się na wieloletnią tradycję przyjaźni naszych armii, poczynając od czasów Cesarza Napoleona I. To podczas służby w jego armii lanca za pośrednictwem naszych ułanów weszła do uzbrojenia kawalerii francuskiej.

Jednak lance francuskie wz. 1913 nie mogą być użyte w przypadku umundurowania Szwadronu w stylu XIX wiecznej kawalerii polskiej, gdyż wizualnie stanowiłyby wyraźny anachronizm.

Innym rozwiązaniem jest wykonanie lanc drewnianych niemieckich, jakie również były na uzbrojeniu kawalerii II RP. W takie lance uzbrojony jest Ochotniczy Szwadron Kawalerii 1 Pułku Szwoleżerów JP ze Starej Miłosnej. Lance zostały wykonane pod moim nadzorem w 2001 r. Nigdy nie wzbudzały krytyki, że szwoleżerowie jeżdżą z niemieckimi lancami. Szwadron Ochotniczy występuje do dziś z tymi lancami na uroczystościach państwowych. Lance te sprawdzają się zarówno na paradach, jak i na pokazach i zawodach kawaleryjskich. Lanca niemiecka drewniana sprawdza się przy mundurach XIX i XX wiecznych.

Do wykonania tych lanc potrzeba:

Warsztatu tokarskiego, który wytoczy groty, tylce i pierścienie wg załączonego wzoru (w moim posiadaniu)

Warsztatu stolarskiego, który wykona klejone drzewca, pomaluje je i obsadzi na nich groty, tylce i pierścienie.

Warsztatu rymarskiego, który wykona obszycia ze skóry oraz temblaki i pętle.
Lanca gotowa.

W przypadku złamania drzewca można wykonać następne. Grot i tylec w zasadzie nie ulegają zniszczeniu można ja montować na kolejnych drzewcach.

Można także wyposażyć SKWP w wykonywane w Polsce kopie lanc francuskich wz. 1913, które będą używane tylko do parad (mała odporność na uszkodzenia w trakcie zawodów i pokazów) oraz wykonać pewną ilość lanc niemieckich drewnianych, które byłyby używane do pokazów i na zawodach.

Na potrzeby startów ułanów SKWP w zawodach kawaleryjskich można także wykonać pewną ilość lanc tonkinowych (bambusowych) francuskich. Jest to najlepszy rodzaj lancy do użycia na zawodach. Wykonanie ich jest procesem podobnym do wykonania lanc niemieckich drewnianych. Główna różnica polega na zakupie trzciny tonkinowej (nie trzeba wykonywać drzewca w zakładzie stolarskim). Lance znakomicie sprawdzają się w bojowym użyciu (na zawodach), nie pasują jednak do naszych ułanów na paradach z racji zbyt egzotycznego wyglądu. Francuskie lance tonkinowe (bambusowe) znajdowały się na uzbrojeniu kawalerii II RP.

LANCA

Francuska stalowa wz. 1913 – długość 298 cm, ciężar z temblakiem i pętlą – 2,25 kg

Bardzo trudna do zrobienia z powodu niemożności wykonania tak cienko wywalcowanej rurki stalowej ciągniętej w części grotowej w stożek.

Grot z talerzykiem

Prawdopodobnie lancami takimi cały czas dysponują Francuzi. Może sprzedaliby albo podarowali zaprzyjaźnionej armii.

Robione w Polsce kopie są ciężkie (ważą ponad 2,5 kg), łatwo się gną.

Lanca niemiecka drewniana – do wykonania przez warsztaty stolarskie i tokarskie.

Sprawdzona w Ochotniczym Szwadronie 1 Pułku Szwoleżerów JP ze Starej Miłosnej.

Drzewce grubości 3,2 cm, długości 290 cm, klejone z olchy malowane na czarno, wydrążone w środku.

Grot i tylec wytoczone ze stali nierdzewnej (wzór w moim posiadaniu).

Chwył obszyty skórą, ograniczony stalowymi pierścieniami ze stali nierdzewnej.

Lanca francuska bambusowa – znakomita na zawody kawaleryjskie.

Ciężar – 1,5 kg, długość – 280 cm.

Grot i tylec wytoczone ze stali nierdzewnej (wzór w moim posiadaniu).

Drzewce z trzciny tonkinowej do zakupienia w Polsce.

Chwył obszyty skórą przez rymarza.

Połączenie części (drzewce, grot, tylec) samodzielnie w SKWP.

Na naradzie Panów Pułkowników DGW zdecydowano zapytać sojuszników Francuzów o lance wz. 1913.

Problem rozwiązano po linii najmniejszego oporu, zwracając się z pytaniem do Gwardii Republikańskiej będącej największą w Europie formacją konną mundurową (ale nie wojskową – to żandarmeria, czyli policja).

Żandarmeria francuska oświadczyła, że z lancami nigdy nie miała do czynienia.

Problem nabrzmiewał. Gdy spotkany na korytarzu jeden z PP DGW zapytał mnie z pretensją w głosie, czy już wybrano typ lancy, postanowiłem rozwiązać problem samodzielnie. Tak powstała Polska Lanca wz. 2013. Mój projekt spotkał się z poparciem mojego bezpośredniego przełożonego i kolegi mjr Tomasza Zajęca, który zrozumiał ważność sprawy. Z jego poparciem, jak również Szefa Pionu Szkolenia płk Ksenia, po ukończeniu projekt został skierowany do akceptacji Dowódcy Garnizonu z poniższym pismem przewodnim:

Wąs groty i uszko do proporczyka

Wydział Szkolenia Wojsk Warszawa, dnia06.2013 r.
Młodszy Specjalista
kpt. Robert WORONOWICZ

DOWÓDCA GARNIZONU WARSZAWA
gen. bryg. Wiesław GRUDZIŃSKI

W związku z koniecznością zaopatrzenia Szwadronu Kawalerii WP w lance, proponuję opracowanie polskiego wzoru lancy wz. 2013. Ta, tak ważna dla tradycji Wojska Polskiego broń przestała istnieć jako polski wzór uzbrojenia po przegranej wojnie polsko – rosyjskiej 1830 r. Siedem typów lanc, będących na wyposażeniu kawalerii II RP, pochodziło z trzech obcych armii i żadna nie była efektem prac polskich specjalistów.

Zaprojektowanie nowego wzoru lancy, która łączyłaby w sobie doświadczenia z użycia tej broni niegdyś na polach bitew, jak również doświadczenia z praktycznego jej stosowania we współczesnych zawodach kawaleryjskich i podczas występów reprezentacyjnych, przywróciłoby polskiej kawalerii własną, tak charakterystyczną dla niej broń.

Opinia Szefa Szkolenia DGW.

Nowa broń biała, tak charakterystyczna dla polskiej kawalerii, podkreśla kontynuowanie naszej tradycji, a jednocześnie nie jest próbą rekonstrukcji historycznej, lecz jest nową wartością, czerpiącą z dawnych oraz współczesnych doświadczeń jej użycia.

Wprowadzenie polskiego wzoru lancy byłoby historycznym powrotem Wojska Polskiego do broni, którą wprowadziliśmy do wojskowości europejskiej w XVIII i XIX wieku.

Wobec powyższych argumentów uważam projekt kpt. Roberta WORONOWICZA za zasadny.

Decyzją Dowódcy Garnizonu stworzony przeze mnie projekt lancy został wysłany do oceny do Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie. Po naniesieniu drobnych poprawek dotyczących groty lancy, zdecydowano wykonać prototyp lancy. Zadanie to powierzono Panu Markowi S.

Wykonany prototyp, po szczegółowym obejrzeniu i praktycznym sprawdzeniu na koniu został zatwierdzony przez Dowództwo Garnizonu Warszawa jesienią 2013 r. pod nazwą Polska lanca wz. 2013 jako etatowa broń Szwadronu Kawalerii WP a następnie skierowany do produkcji . Zdecydowano zamówić 50 lanc. Poniżej przedstawiam projekt lancy po wykonaniu. Zmiany szczegółów pierwotnego

projektu zostały zaznaczone pogrubionym drukiem i opisem na końcu projektu.

POLSKA LANCA wz. 2013 po wyprodukowaniu

Nowy wzór lancy łączy w sobie doświadczenia z użycia tej broni niegdyś na polach bitew w oparciu o pamiętniki oficerów II RP z osobistymi doświadczeniami praktycznego jej stosowania we współczesnych zawodach kawaleryjskich i podczas występów reprezentacyjnych.

W projektowaniu nowego typu lancy polskiej uwzględniono takie przesłanki jak:

1. Łatwość produkcji.
2. Łatwość naprawy.
3. Wymienialność części składowych.
4. Wygląd zewnętrzny odpowiedni dla broni pododdziału reprezentacyjnego.
5. Nawiązanie do historycznych wzorów broni używanej przez kawalerię polską.
6. Uniwersalność typu lancy, w przypadku występowania Szwadronu Kawalerii WP w mundurach z różnych epok.

Opis lancy:

- Lanca o żerdzi drewnianej, klejonej, wydrążonej w środku, zapewniającej odpowiedni ciężar i sztywność oraz możliwość wymiany żerdzi w przypadku złamania lub uszkodzenia. Żerdź olejowana jest na czarno.
- Grot lancy łączący elementy grotu lancy francuskiej i niemieckiej, łatwy w wykonaniu, o reprezentacyjnym wyglądzie, zaopatrzony w talerzyk ograniczający głębokość wbicia lancy, co jest istotne na zawodach kawaleryjskich.
- Tylec lancy wzorowany na lancy francuskiej wz. 1890, pozwalający na pewne wbicie lancy w ziemię w przypadku takiej konieczności, zapewniający dobre jej wyważenie i reprezentacyjny wygląd.
- Chwył lancy obszyty skórą i ograniczony dwoma okuciami, do górnego okucia mocowany jest rzemienny temblak. Chwył nawiązujący do wszystkich typów lanc XX- wiecznych, zapewniający wygodę w czasie używania lancy i nadający jej estetyczny wygląd.
- Lanca przewożona jest na rzemiennej pętli przytwierdzonej do tylca, jak lance francuskie i rosyjskie.

Do wykonania opisanego wyżej wzoru lancy potrzebny jest warsztat stolarski do wykonania żerdzi, warsztat tokarski do wykonania grotu, tylca i pierścieni oraz warsztat rymarski, który wykona elementy skórzane, chwył, temblak i pętlę.

Wymiary i ciężar części składowych lancy wz. 2013:

- Całkowita długość z grotem i tylcem - 2900 mm (+/- 10 mm).
- Całkowity ciężar bez elementów skórzanych – 2116 g (+/- 100 g).

Tylec z pętlą

Grot osadzony na drzewcu (żerdzi)

Polska lanca wz. 2013 wbita tylcem w ziemię

Żerdź – drewniana, jesionowa, klejona z czterech ćwiartek, o średnicy 32 mm w środku otwór o średnicy 10 mm. Ciężar żerdzi – 1420 g. (+/- 100 g.). Żerdź lancy powinna wypełniać tuleję grotu, długość żerdzi 2600 mm. Żerdź olejowana na czarno a następnie lakierowana lakierem uretanowym, półmatowa.

Do żerdzi, poniżej grotu, wkręcone dwa oczka (średnica 5 mm) do mocowania proporczyka w odległości 200 mm jeden od drugiego (dokładne miejsce zostanie pokazane w trakcie produkcji).

Grot – stalowy ze stali gatunek 45, polerowanej na półmat, wykańczany metodą cieplno-chemiczną, węglo-azotowania na kolor czarno-granatowy, czworokątny. Długość grotu – 280 mm, 100 mm poniżej czubka grotu talerzyk o średnicy 32 mm o grubości 5 mm przy tulei, stopniowo ścieniający się ku brzegom. Zewnętrzna średnica tulei grotu 32 mm.

Ciężar grotu około 280 g. Kolec grotu wymienny, wkręcany w tuleję grotu.

Tylca – stalowy ze stali gatunek 45, polerowanej na półmat, wykańczany metodą cieplno-chemiczną, węglo-azotowania na kolor czarno-granatowy. Długość tylca – 215 mm, zewnętrzna średnica tulei tylca 32 mm, ciężar około 316 g.

Do tylca jest przymocowane uszko do pętli. Powyżej tylca okucie wykonane z materiału i w barwie grotu i tylca, w kształcie pierścienia grubości 3mm, szerokości 10 mm.

Do okucia przymocowane jest uszko do mocowania pętli.

Chwył lancy obszyty skórą i ograniczony dwoma okuciami, do górnego okucia mocowane jest uszko do mocowania rzemieennego temblaka. Okucia wykonane z materiału i w barwie grotu i tylca, w kształcie pierścieni grubości 3mm, szerokości 13 mm, ciężar dwóch okuć ok. 100 g, z wyfrezowanym miejscem na ukrycie brzegów skórzanego obszycia chwytu. Okucia są mocowane do żerdzi za pomocą wkrętów.

Długość chwytu mierzona między wewnętrznymi brzegami okuć – 500 mm. Grubość skóry obszycia chwytu – 2 mm.

Temblak lancy wykonany z pasa skórzanego szerokości 20 mm i grubości 2 mm długości około 800 mm (wg załączonego wzorca).

Pętla na stopę wykonana z pasa skórzanego szerokości 20 mm i grubości 3 mm długości około 500 mm (wg załączonego wzorca).

Środek ciężkości lancy – lancia powinna być tak wyważona, aby środek ciężkości wypadł 1750 mm od szczytu grotu i 1150 mm od końca tylca (+/- 50 mm). Środek ciężkości w wymaganym miejscu można uzyskać przez nieznaczoną zmianę ciężaru grotu i tylca.

Uwagi do zmian sugerowanych przez MWP

Uszka do pętli

Wąs grotu z napisem i uszko do mocowania proporczyka

Zgodnie z sugestią Muzeum Wojska Polskiego przesunięto talerzyk do podstawy kolca grotu. Zastosowanie zupełnie płaskiego krążka wyraźnie psuło estetykę i wyważenie lancy. Wrócono zatem do kształtu talerzyka wzorowanego na lancy francuskiej wz. 1890. Zrezygnowano także z otworu w talerzyku do wiązania proporczyka. Rozwiązanie to miało zastosowanie przy lancy francuskiej wz. 1913, o żerdzi stalowej. W przypadku polskiej lancy wz. 2013 zaczepy do proporczyka mocowane są do żerdzi drewnianej co pozwala na odsłonięcie grotu i zwiększa estetykę lancy. Jest to istotne w broni pododdziału reprezentacyjnego.

Zgodnie z sugestią MWP zastosowano kolec grotu wkręcany w tuleję. Przedłużenie wąsów tulei zastosowane zgodnie z sugestią MWP utrudniło znacznie wyważenie lancy. Przy konieczności produkcji następnej partii lanc, wskazane byłoby skrócenie wąsów (o 2 cm) do długości, jaką przewidywał projekt pierwotny. Długość ta odpowiada długości wąsów lancy niemieckiej wz. 1856, używanej z powodzeniem jeszcze w dwudziestoleciu międzywojennym przez polską kawalerię.

Lance zostały dostarczone do SKWP w lutym 2013 r. Niestety w trakcie użytkowania bojowego (na torze pozorników) ujawniła się wada polegająca na braku wypełnienia tulei grotu drzewcem. Żerdź kończyła się pół centymetra za końcem wąsów, co powodowało wyrywanie wąsów grotu podczas kłucia leżących na ziemi celów. Ponieważ lance były objęte roczną gwarancją, producent usunął wadę, zaś projekt lancy został uzupełniony o dokładniejsze określenie długości żerdzi (drzewca).

Uzupełnienie projektu miało następującą formę:

Żerdź lancy powinna wypełniać tuleję grotu, długość żerdzi 2600 mm. (+/- 10 mm).

Polskie lance wz. 2013 od lutego 2014 r. stanowią uzbrojenie SKWP.